

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: I nie miłować ciężko, i miłować / Nędzna pociecha

Author: Adam Antoniewicz

Citation style: Antoniewicz Adam. (2018). I nie miłować ciężko, i miłować / Nędzna pociecha. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 109-111). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

I nie miłować ciężko, i miłować / Nędzna pociecha

O cytacie

Fragment pochodzi z *Sonetu V. O nietrwalej miłości rzeczy świata tego* Mikołaja Sępa Szarzyńskiego. Cytat jest ANTYTEZĄ, w której poeta przeciwstawia dwa sposoby życia: pierwszy to życie bez miłości, a drugi – życie wypełnione miłością. Obie postawy cechuje ta sama niemoc wobec faktu, że nie istnieje idealny stan, który by zaspokajał pragnienia człowieka. Fragment nawiązuje do FRASZKI Kochanowskiego *Z Anakreonta*: „Ciężko, kto nie miłuje, ciężko, kto miłuje, / Najciężej, kto miłując łaski nie zyskuje. / Zacność w miłości za nic, fraszka obyczaję, / Na tego tam naraczej patrzą, kto daje”. Jedyną rzeczą, która może pomóc człowiekowi w tym wewnętrznym konflikcie, jest wiara w Boga. Zatem przewrotnie Sęp Szarzyński nie kieruje swojego SONETU do kobiety, lecz bezpośrednio zwraca się do Boga o uwolnienie go od pokus ciała.

O autorze i jego twórczości

Mikołaj Sęp Szarzyński (ok. 1550–1581) to obok Jana Kochanowskiego najwybitniejszy przedstawiciel polskiej literatury staropolskiej. Uznawany jest za prekursora poezji barokowej w Polsce. Jego twórczość trudno jest przyporządkować do jednej epoki, gdyż żył i tworzył na przełomie dwóch epok: RENESANSU i BAROKU.

Jako poeta metafizyczny próbował zrozumieć sens życia i relacje człowieka z Bogiem, nawiązując w swoich rozważaniach do teologii, filozofii i nauki. Pisał także bardzo kunsztowne, acz frywolne EROTYKI, adresowane do czterech panien: Zosi, Kasi, Anusi (przypuszczalnie Anny Sławskiej) i Jadwigi Tarłówny.

Znane fakty z biografii Mikołaja Sępa Szarzyńskiego są niezwykle skąpe, ale z różnych zapisków wynika, że był młodszy od Mikołaja Reja o 45 lat, a od Jana Kochanowskiego o 20 lat. Najprawdopodobniej przyczyną wczesnego zgonu poety była gruźlica.

Warto wiedzieć

- **ANTYTEZA** – zestawienie dwóch elementów o przeciwstawnym znaczeniu w celu wywołania silniejszego wrażenia, np. „nibym wolny, a jednak ciężą mi kajdany” (Francesco Petrarca). W polskiej literaturze baroku jednym z mistrzów antytezy był Jan Andrzej Morsztyn: „Ty nic nie czujesz, ja cierpię ból srodze. / Tyś jak lód, a jam w piekielnej śreżodze”.
- **BAROK** – epoka literacka, a także nurt w kulturze europejskiej od końca XVI do początku XVIII wieku. Charakteryzował się zwrotem w stronę mistycyzmu i religijności oraz kontynuowaniem myśli klasycystycznych. Głównymi wyznacznikami sztuki baroku są: koncept, pomysłowość i ostrość. Najsłynniejsi artyści i myśliciele epoki to: Jan Sebastian Bach, Antonio Vivaldi, Caravaggio, Peter Paul Rubens, Rembrandt van Rijn, Miguel de Cervantes, Isaac Newton, Galileusz.
- **EROTYK** – utwór liryczny o tematyce miłosnej (gr. *erotikós* ‘miłosny’), w ciągu wieków ulegał zmianom. Akcentuje miłość zmysłową, charakteryzującą się głębią uczuć i pasją. W Polsce erotyki pisali m.in.: Jan Kochanowski (*Do dziewczki*), Mikołaj Sęp Szarzyński (tzw. rękopis Zamoyskich), Adam Asnyk (*Ta łąza*), Krzysztof Kamil Baczyński (*Erotyk*), Konstanty Ildefons Gałczyński (*Prośba o wyspy szczęśliwe*), Bolesław Leśmian (np. cykl *W malinowym chruśniaku*), a także Daniel Naborowski czy Franciszek Dionizy Kniaźnin.
- **FRASZKA** – zob. **Gościu, siądź pod mym liściem, a odpoczni sobie*
- **MŁODA POLSKA** – zob. **A to Polska właśnie*
- **MODERNIZM** – zob. **Polska to jest wielka rzecz*
- **RENEANS** – zob. **Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?*
- **ROMANTYZM** – zob. **Bez serc, bez ducha, to szkieletów ludy*
- **SONET** – kunsztowny utwór poetycki składający się z 14 wersów: 2 strofy po 4 wersy i 2 po 3 wersy. Forma sonetu wykształciła się na przełomie XIII i XIV wieku we Włoszech na podstawie wzorów z poezji ludowej. Wśród prekursorów gatunku należy wymienić Dantego Alighieri i Francesca Petrarke. Tradycyjna kompozycja sonetu to dwie pierwsze strofy opisowe, a dwie ostatnie refleksyjno-filozoficzne. Autorem pierwszych sonetów w poezji polskiej był Mikołaj Sęp Szarzyński, choć już we fraszkach Jana Kochanowskiego można znaleźć nawiązania do tej formy. Powtórny rozkwit gatunku nastąpił w ROMANTYZMIE, formę tę ceniono również w okresie MODERNIZMU i MŁODEJ POLSKI. Twórcy, którzy zasłynęli w literaturze polskiej z pisania tych utworów, to m.in.: Mikołaj Sęp Szarzyński, Jan Andrzej Morsztyn, Adam Mickiewicz, Jan Kasprówic, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leopold Staff.

Z opracowań

Życie Mikołaja Sępa Szarzyńskiego przypadło na lata rozkwitu polskiego renesansu, twórczość jego znalazła się w cieniu poezji czarno-leskiej. Wiersze – nie wydane za życia – krążyły wśród przyjaciół i dopiero w dwadzieścia lat po śmierci Mikołaja brat Jakub pomyślał o konieczności wydania tego dorobku, zachęcony „narzekaniem” ludzi, „którzy się w dowcipie brata [...] zakochali”. I było to zresztą na długie wieki jedyne wydanie.

Hernas 1999, 31

Sęp z anakreontycznego erotyku bierze tylko początkową sentencję o paradoksie nieszczęścia miłowania i nieszczęścia niemiłowania, ale rozwija ją w inny sposób. Zamiast o nieszczęściach przekupnej miłości mówi o konflikcie pragnienia i nienasycenia. Konflikt ten znajduje rozwiązanie w ostatnim dystychu: w widoku boskiego miłosierdzia jest uspokojenie.

Ziomek 1973, 270

Bibliografia

- Błoński J., 1967: *Mikołaj Sęp Szarzyński a początki polskiego baroku*. Kraków.
Hernas C., 1999: *Barok*. Warszawa.
Ziomek J., 1973: *Renesans*. Warszawa.

Adam Antoniewicz